

ΦΙΛΙ ΖΩΗΣ ΞΕΡΙΖΩΜΕΝΗΣ

Μητροπ. Αλεξανδρουπόλεως Ανθίμου

Ένας κόσμος ολόκληρος· προσώπων, πραγμάτων και ιδεών. Ριζωμένος βαθειά με στέρεο κορμό, πλούσια κλαδιά και φύλλα. Πρόσφερε καρπούς και σκιά στους διαβάτες που τον ζύγωναν. Επί αιώνες· στα ρωμαϊκά χρόνια, στα φράγκικα, στα τούρκικα. Κάποτε ήταν οι κύριοι του τόπου, όμως ποτέ δεν κλειδώθηκαν μέσα του. Είχαν τις πόρτες ανοιχτές σε ήθεα ξένα και σε τάματα, σε χούγια άγνωστα και σε λαλιές. Η αύρα τους ξεχώριζε και η σπιρτάδα τους υπερείχε, πολλοί τους αγάπησαν γι' αυτό. Αλλά και πολλοί τους φθόνησαν και όταν βρήκαν ευκαιρία, τους εκδικήθηκαν, τους χάλασαν. Τους πήραν τα δαχτυλίδια, όμως τους έμειναν τα δάχτυλα. Τους πήραν το χώμα, όμως τους έμειναν οι πέτρες. Θα μου πείτε· χάνει ποτέ το διαμάντι την αξία του! Η λαλιά τους, όπως μιλούσαν μ' αυτήν στο Θεό τους, έγινε βάρκα και τους προφύλαξε από τα κύμματα. Έγινε ρυθμός στους χτύπους της καρδιάς τους. Σημαία που σκούπιζε τα δάκρυα από τα μάγουλα. Ενώ τα μάτια τους συνέχιζαν να λαμπυρίζουν στο σκοτάδι.

Έπειτα, ήρθαν ξένοι που ντιντίνιζε το χρήμα στο πουγκί τους, ψαλιδόκωλοι με χάρτες καινούργιους στα χέρια, τρωκτικά που χάραζαν ολούθε σύνορα. Τάχα αφουγκράστηκαν τα μίση μας. Για να τα καταπραΰνουν, μανιώθηκαν να χτίσουνε ένα νέο κόσμο. Στεριώνει όμως η ζωή πάνω στο άδικο; Ανθίζει το χαμόγελο πάνω στο δάκρυ; Γι' αυτό σήμερα, στις πατρίδες τους, ο φόβος τους πνίγει και τους στοιχειώνει το έγκλημα. Σε μας το τόλμησαν, όμως τώρα, το πληρώνουν εκείνοι. Τους πήρε ο πόνος να ζήσουμε εμείς καθαροί και μονοιασμένοι, χωρίς ανακατέματα θρησκειών και εθίμων. Ας ζήσουν τώρα εκείνοι έτσι, στις πολιτισμένες χώρες τους, που τις χάνουν μέσα από τα χέρια τους. Εμείς τα είχαμε βρει επί αιώνες και θα ζούσαμε ακόμα πλάϊ - πλάϊ, αν δεν έχωναν τη μύτη τους στη ζήση μας. Είχαμε τα στεγανά μας και τα τηρούσαμε. Κάναμε κοινότητες που αναμεταξύ τους συνορίζονταν, στα γρόσια και στα γράμματα. Φοβήθηκαν λοιπόν, ότι θα κερδαίναμε και θα ξανασυστήναμε το ρωμαϊκό, οπότε εκείνοι θα έχαναν. Και οι λιμοκοντόροι, για να μας εκδικηθούν, σαν δεν τα κατάφεραν να μας μπασταρδέψουν την Πίστη, μας χάλασαν το Ιμπέριο, που ήδη διαφεντεύαμε. Καχρ οσλούν σεμπέθ ολανλαρ!

Τραβήξανε τους χάρακες πάνω στους χάρτες και δεν νοιάστηκαν, μήτε για την ιστορία, μήτε για την ανθρωπιά, μήτε για τον ιδρώτα μας. Λες κι ο άνθρωπος δεν έχει ρίζες κάτω από τα ποδάρια του, λες και οι Έλληνες γεννηθήκαμε εψές στον κόσμο. Αποφάσισαν την καθαρότητα των εθνών, για να τελέψουν οι έχθριτες. Και είπαν: «εσείς μέχρις εδώ κι άλλοι μέχρις εκεί»! Μα, οι καρδιές πώς θα συμμαζέψουν τις φτερούγες τους; Τα μάτια, το μυαλό, πώς θα αποκτήσουν σύνορα;

Έτσι άρχισε ο ξεριζωμός. Πόση ζωή χωράει σ' ένα μποξά; Πόση ψυχή χωράει πάνω σε κάρο; Πήραν τα τζιβαϊρικά από τα σπίτια τους, πότισαν τις γλάστρες στην αυλή, τάισαν τα ζώα στο σταύλο και ξεκίνησαν. Πέρασαν έπειτα από τις Εκκλησιές, όπου βαφτίστηκαν, όπου παντρεύτηκαν, όπου ξόδεψαν τους δικούς τους και πήραν κι από κει, όσα σηκώνονταν. Κόλλησαν το δάκρυ τους σε όσα θα έμεναν πίσω, ακούμπησαν το τάμα τους στις τοιχογραφίες

και ξεκίνησαν. Έπειτα πήγαν στα Κοιμητήρια, ξέθαψαν τα κόκκαλα των προγόνων τους, τα έβαλαν σ' ένα ντροβά και ξεκίνησαν.

Ασήκωτα γίνονται τα πόδια σαν φεύγεις διωγμένος άδικα. Τα βαραίνουν και οι πλάκες της καρδιάς. Και ο βηματισμός μετέωρος, αφού το μάτι είναι θαμπό από το κλάμα και το αδιέξοδο που χάσκει μπρος του. Σάμπως κι ο δρόμος είναι εύκολος; Νύχτα πίσω ασέληνη, νύχτα μπρος αξημέρωτη. Ούτε καντήλι ελπίδας, πού να πατήσεις; πού να σταθείς; Τρικλίζουν τα πόδια και προσπαθούν να αποφύγουν τις κακοτοπιές. Αλυχτούν τριγύρω και τα σκυλιά, έτοιμα να αρπάξουν ό,τι έχεις, ό,τι είσαι, ό,τι σ' απόμεινε. Οι καλοί με τους οποίους ζούσανε, τί γίνηκαν; άνοιξε η γης και τους κατάπιε. Τώρα γέμισε η πλάση μοβόρους, κακούς, εντεψίζηδες. Όλα τα χάσαν' όλα. Μόνο η προσευχή στα χείλη είναι δική τους πια κι αυτή πικραμένη, όλο παράπονο και λυγμούς, καμμιά φορά και θυμωμένη, δίκαια. Πόση πίστη να 'χει ο άνθρωπος; πόση αντοχή; πόσο σθένος;

Πέρασαν κάμπους με αθέριστα στάχυα, διάβηκαν βουνά που μέχρι τότε τα έβλεπαν στον ορίζοντα, παρέκαμψαν χωριά ανάστατα και πόλεις μπερδεμένες. Αμηχανία, μίσος, κλάματα, κοπετοί. Καταστροφή, ρημάδια παντού, γκρεμούλια. Αλαφιασμένα πλάσματα οι άνθρωποι, όπως τα ζώα. Και τα ζώα, όπως τα φύλλα που τα σκορπάει ο άνεμος. Μα, το χειρότερο απ' όλα η σιωπή. Κανένας λόγος στηριγμού, παρηγοριάς ή ελπίδας. Καμμιά συγγνώμη, εξήγηση καμμιά. Σαν να σταμάτησε ο χρόνος και περίμενε να γυρίσει σελίδα στο μακάβριο βιβλίο του. Πού είναι η φωτισμένη Δύση; Πού είναι η φιλότιμη Ανατολή; Πού είναι οι φίλοι στα συνέδρια της Εσπερίας και οι συγγενείς στα παλάτια της Άρκτου; Εκκωφαντική, ένοχη, εκδικητική, μετρήσιμη σιωπή. Δεν έβλεπαν, δεν άκουγαν, όσοι δεν ένιωθαν.

Κι ένα σμάρι ανθρώπων περπατούσε μέσα τη σκόνη, εξαντλημένο, βρώμικο και φοβισμένο. Πάνω σε πανάρχαιους δρόμους, δίπλα σε ιστορικά μπαΐρια, μέσα από κοιλάδες πολιτισμών. Μα, πού καιρός για τέτοια αναπόληση. Η αναπνοή τους πνίγονταν από φήμες, από τρόμο, από το άγνωστο κι από το εχθρικό. Πέρασαν τη θάλασσα που οι περισσότεροι αντίκρυζαν για πρώτη φορά. Δεν είχαν ξαναδεί νησιά και τα χάρηκαν να λιάζονται αυτάρεσκα στο πέλαγο. Έφτασαν στην Ελλάδα! Από δω άρχευε η μάννα Πατρίδα, λοιπόν!

Κάποια μηνύματα που λάβαιναν στο δρόμο, δεν μπορεί να είναι αλήθεια, σίγουρα ψέμματα είναι. Όσοι από τα μέρη τους έφυγαν νωρίτερα, βολεύτηκαν. Ήταν εκείνοι που είχαν τον τρόπο τους. Κάποιοι άλλοι, από τις παράλιες πόλεις, χάθηκαν στα κύμματα. Σ' αυτό το ήρεμο πέλαγο; Ναι, σ' αυτό το ήρεμο, το γαλαζοπράσινο πέλαγο, που όταν ανταριάζεται γίνεται θηρίο και καταπίνει ό,τι βρει απάνω του. Όπως κατάπιε το απύθμενο, τόσες χαρές, γιασασίν και παλαμάκια, ονείρατα και ελπίδες των δυο-τριών προηγούμενων χρόνων, ανάσες μικρές που βάσταξαν όσο ένα βλεφάρισμα και ύστερα καταπλακώθηκαν από σφίξιμο και λυγμούς. Θεέ μου, πόσο γλήγορα συμβήκαν όλα!

Όμως, να! η Ελλάδα φαίνεται, νάτη! μια δρασκειλιά γης και φτάσαμε! πίσω απ' αυτά τα βραχονησάκια και φτάσαμε! αγγίζουμε! κατεβαίνουμε! Δόξα να 'χεις Θεέ μας!

Εκεί, άρχισαν οι διατυπώσεις. Μετρήματα και διαχωρισμοί.

-«Τί ονόματα είναι τούτα»; -«Καλέ, Χριστιανικά είναι! δεν τα ξεύρετε»;

-«Δεν χωράτε όλοι εδώ». -«Και δηλαδή, τί; θα χωριστούν οι φαμίλιες μας»!

-«Θα μείνετε εδώ στα σύνορα». -«Μα! κι εμείς αυτό θέλουμε. Εξάλλου πόσο θα μείνουμε; δεν θα μείνουμε πολύ, θα ξαναγυρίσουμε. Απροσπάτευτο θα αφήσουμε το βίός μας πίσω; το κλειδί στο παρμακλίκι το κρεμάσαμε όταν μας έδιωξαν».

-«Σας φορτωθήκαμε τους τουρκομερίτες». -«Καλέ, ποιοί τουρκομερίτες; ρωμαϊκές ήταν οι πατρίδες μας, Ελληνικά είναι γραμμένα στα μάρμαρα κι οι Εκκλησιές μας το ίδιο, Ελληνικές και Ορθόδοξες»!

Και τα βράδυα, σαν καταλάγιαζε η ημέρα, φούντωνε το παράπονο. «Στην Ελλάδα ήρταμε, γιατί μας φέρονται έτσι; τίποτα να πάρουμε από κανέναν δεν θέλουμε. Εμείς εκεί, ακούγαμε Ελλάδα και κλαίγαμε. Βασιλεία Θεού τη θαρρούσαμε. Δεν πειράζει, όμως, υπομονή θα κάνουμε. Μπροστά στα τόσα που περάσαμε, τούτα δω δεν είναι τίποτε. Δοκιμασίες του Θεού είναι. Άμα, ένα κάτι δεν αντέχεται. Οι βλασφημίες! Όλα τα σηκώνουμε, αλλά να ακούμε να βλασφημούν Χριστό και Παναγία, δεν αντέχεται. Κλείνουμε τα αυτιά των παιδιών μας και δαγκώνουμε τα χείλη μας. Καλύτερα πίσω να γυρίσουμε. Οι Τούρκοι μας έσφαζαν αλλά Χριστό δεν βλαστημούσαν, στην Παναγιά μας κεριά άναφταν. Θεέ μας συγχώρα μας. Δεν τα περιμέναμε αυτά τα πράγματα, δεν τα περιμέναμε».

Άρχισαν σιγά-σιγά να προσγειώνονται στην ελλαδική πραγματικότητα. Άρχισαν δειλά-δειλά να ανοίγουν την γιουσουρουμτζίδικηπραμάτεια τους. Πίσω από τις μελωδικές λέξεις, μισοτούρκικες μισορωμαϊκές, έβγαζαν ιδέες, γεννούσαν οράματα, άνοιγαν ορίζοντες. Καθώς περνούσαν τα χρόνια, μέσα από το χαμαλί τους, αναδεικνυαν τέχνες, τεχνικές, μαεστρία, γούστο. Πάνω από τις καμινάδες τους λικνίζονταν οι μυρωδιές των φαγητών τους που μεθούσαν την όσφρηση. Δίπλα στις παστρικές δουλειές τους ξεχύνονταν τα αρώματα, μοσχοβολούσε το σαπούνι, άστραφταν οι δαντέλλες και οι φιόγκοι. Ένας κόσμος ολόκληρος· προσώπων, πραγμάτων και ιδεών, άρχισε να δίνει ποιότητα, λεπτότητα και φινέτσα στην Ελλάδα. Και ιδιοπροσωπεία, που μέχρι τότε έλλειπε γιατί ποτέ δεν είχε υπάρξει. Δυνατή ράτσα, σπέρμα γιερό, πεισματάρικα χούγια. Συμβιβάστηκαν γρήγορα για τα μάτια του κόσμου, όμως μέσα τους έμειναν ίδιοι. Τίποτε δεν ξέχασαν, στολές, λαλιά, χορούς, σύμβολα, έθιμα. Συμμορφώθηκαν με τα εδώ και λίγο-λίγο τα διαμόρφωσαν. Μορφώθηκαν ευρωπαϊκά, όμως την Ανατολή δεν την άφησαν. Έντυσαν με τον πλούτο της τη Δύση. Όπως έκανε κι ο Μεγα-Αλέξανδρος, κάποτε στην Περσία, όταν του δώρησαν μια όμορφη χρυσή πετροστόλιστη κασετίνα κι εκείνος, την άνοιξε κι έβαλε μέσα της την Ιλιάδα, που πάντα κουβαλούσε μαζί του. Τότε, μ' εκείνη την κίνηση ο Στρατηλάτης έντυσε το πνεύμα της Δύσης με τον πλούτο της Ανατολής. Το ίδιο γίνηκε πάλι.

Μέσα σε 100 χρόνια έφτασαν να δώσουν χρώμα, προοπτική, δυναμική, επιστημοσύνη, παραδοσιακότητα, τέχνες, γεύσεις, εμπνεύσεις στην Ελλαδική κοινωνία. Μέχρι την Ηρώδου του Αττικού ανέβηκαν. Και ενώ τίποτε δεν θυμούνται από τα πάθη τους, δεν ξέχασαν και τίποτε. Όλα τα ζουν πλέρια και όμορφα. Συνθέτοντας και αυξάνοντας.

Ύστερα λένε, υπάρχει τύχη! Ποιοι αφελείς το λένε αυτό; Πρόνοια Θεού υπάρχει μόνο που την τραβάει και τη φέρνει στη γη ο πόνος, το δίκιο και η πίστη στο Θεό. Έσβυσε η Ιωνία, σκοτεινίασε ο Πόντος, πατήθηκε η Θράκη. Όμως, φωτίστηκε η Ελλάδα που κάποτε έστειλε τα παιδιά της, αιώνες πριν και μετέφεραν το πνεύμα της σ' εκείνα τα μέρη. Πήρε φιλή ζωής η μάννα που ξεψύχαγε, δροσιά ελπίδας και ομορφιά πολιτισμού.

Και έχει ο καιρός γυρίσματα... αφού εκείνα τα μέρη, ακόμα διαλαλούν την ιστορία τους, φωνάζουν το παρελθόν τους με κάθε τρόπο. Η αδικία δεν χωνεύεται στη γη, πετιέται έξω και γυρεύει λύτρωση. Οι τωρινοί νοικάρηδες, σαν άρχισαν να έρχονται αντιμέτωποι με την ιστορία τους και τα γονιδιά τους, ήδη νιώθουν άβολα. Το αίμα ζέει και το δάκρυ ρέει, ακόμα. Οι πρωτητερινοί ιδιοκτήτες γυρνάνε πίσω σαν τουρίστες πιά, όμως διαβάζουν, ερμηνεύουν, διηγούνται, εξηγούν όσα για τους σημερινούς μοιχεπιβάτες εκεί παραμένουν τελείως άγνωστα. Απορημένοι κοιτούν τους τουρίστες που δεν ψάχνουν πια κρυμμένες λίρες και κοσμήματα, αλλά τις ρίζες τους. Οι ρίζες τους, ναι! παραμένουν εκεί και βγάζουν ακόμα καταβολάδες κι ας ανθίζουν κι ας καρπίζουν σε άλλα περιβόλια. Δεν θα πάψει να συμβαίνει αυτό, μέχρι να αποκατασταθεί η αδικία. Όχι να ξαναπάμε πίσω, αλλά να διορθωθεί το λάθος, να ζητηθεί συγγνώμη, να αναγνωριστεί το έγκλημα. Να αναπληρωθεί το λείμμα... Αλλιώς το αίμα μας θα τους κυνηγάει πάντα και το δάκρυ μας θα τους πνίγει διαρκώς. Η εκδίκηση θα 'ρθει από τα παιδιά τους, σαν ψάξουν μέσα τους...

(Δημοσιεύθηκε το 2023 στο βιβλίο «ΧΝΑΡΙΑ & ΘΥΜΗΣΕΣ» -100 χρόνια άσβεστης μνήμης- που κυκλοφόρησε ο Πολιτιστικός Σύλλογος Νέου Μυλοτόπου «Οι Καππαδόκες».